

Трыумф ленінска-сталінскай нацыянальнай палітыкі

Вялікая Кастрычніцкая Соцыялістычная рэволюцыя абвясціла і ажыццявіла на справе вялікі лозунг роўнапраўя нацыянальнасцей, права кожнай нацыі на свабоднае самавызначэнне аж да аддзялення.

15 (2) лістапада 1917 года таварышом Сталіным была напісана «Дэкларацыя праў народаў Расіі», апублікаваная за подпісам Леніна і Сталіна. У гэтым дакуменце сусветна-гістарычнага значэння былі вызначаны карэнныя пачаткі дзейнасці савецкай улады ў галіне нацыянальных адносін:

«1) Роўнасць і суверэнітэцтва народаў Расіі.

2) Права народаў Расіі на свабоднае самавызначэнне аж да аддзялення і ўтварэння самастойнай дзяржавы.

3) Адмена ўсіх і ўсякіх нацыянальных і нацыянальна-рэлігійных прывілеяў абмежаванняў.

4) Свабоднае развіццё нацыянальных меншасцей і этнаграфічных груп, якія насяляюць тэрыторыю Расіі».

Ставячы сваёй задачай стварыць чэсны і моцны саюз народаў Расіі, Савецкі ўрад абвясціў палітыку, якая вядзе «да поўнага ўзаема-нага давер'я народаў Расіі».

«Дэкларацыя праў народаў Расіі» адкрыла народам Савецкай краіны шлях да свабоднага і радаснага жыцця, да эканамічнага і культурнага росквіту.

Царская Расія з'яўлялася сапраўднай «турмою народаў», яна была «ачагом ўсякага роду прыгнечання—і капіталістычнага, і каланіяльнага, і ваеннага,—узятага ў яго найбольш бесчалавечнай і варварскай форме» (Сталін). Царызм усяляк затрымліваў эканамічнае і культурнае жыццё прыгнечаных народаў, жорстка падаўляў усякі нацыянальны рух і праследаваў нацыянальную культуру, родную мову народнасцей, насяляючых краіну.

Пануючыя класы—буржуазія і памешчыкі—знарок распальвалі міжнацыянальную варожасць і нянавісць, наўмысна нацкоўвалі народы адзін на другога, правакавалі яўрэйскія пагромы, армянскую разню, чынілі крывавае расправы з прыгнечанымі народнасцямі.

Кастрычніцкая Соцыялістычная рэволюцыя, звергшы ўладу памешчыкаў і буржуазіі і ўстанавіўшы дыктатуру пролетарыята, паклала канец капіталістычнаму рабству ў нашай краіне, канец агіднай палі-

тыцы нацыянальнага гнёту, гвалтоўнага абмежавання права дзяржаў-насі для прыгнечаных народаў.

Саюз Совецкіх Соцыялістычных Рэспублік прадстаўляе сабой саюзную дзяржаву, створаную на аснове добраахвотнага аб'яднання роўнапраўных савецкіх соцыялістычных рэспублік, спаяных агульнасцю мэты і імкненняў, вялікай дружбай і ўзаемадапамогай у адзіную магутную шматнацыянальную дзяржаву. Акрамя агульнасаюзнай Канстытуцыі, якая распаўсюджваецца на ўсе рэспублікі СССР, кожная саюзная і аўтаномная рэспубліка мае сваю канстытуцыю, якая ўлічвае асаблівасці данай рэспублікі і пабудавана ў поўнай адпаведнасці з Канстытуцыяй СССР.

Гэтыя вялікія правы народаў СССР з'яўляюцца заваёвай Вялікай Кастрычніцкай Соцыялістычнай рэвалюцыі, якая разбіла і назаўсёды знішчыла ланцугі нацыянальна-каланіяльнага прыгнечання і ажыццявіла роўнапраўе грамадзян незалежна ад нацыянальнасці і расы.

У артыкуле 123 вялікай Сталінскай Канстытуцыі запісана:

«Роўнапраўе грамадзян СССР, незалежна ад іх нацыянальнасці і расы, ва ўсіх галінах гаспадарчага, дзяржаўнага, культурнага і грамадска-палітычнага жыцця з'яўляецца непакісным законам.

Якое-б там ні было прамое або ўкоснае абмежаванне праў або, наадварот, устанавленне прамых або ўкосных пераваг грамадзян у залежнасці ад іх расавай і нацыянальнай прыналежнасці, роўна як усякая пропаведзь расавай або нацыянальнай выключнасці, або нянавісці і пагарды — караюцца законам».

Партыя і савецкі ўрад на аснове плуўільнага правядзення ленінска-сталінскай нацыянальнай палітыкі дабіліся нябачанага росквіту соцыялістычнай эканомікі і культуры ўсіх народаў, што насяляюць нашу соцыялістычную радзіму. Гэтыя сусветна-гістарычныя перамогі замацаваны ў непарушным законе соцыялістычнай дзяржавы рабочых і сялян — у Сталінскай Канстытуцыі, Канстытуцыі перамогшага сацыялізма.

Да Вялікай Кастрычніцкай Соцыялістычнай рэвалюцыі Беларусь была некультурнай і непісьменнай, забітай і адсталай калоніяй царскай Расіі. Працоўнае сялянства знаходзілася ў цісках памешчыцка-кулацкай кабалы, малазямелья і адсталай тэхнікі. Больш паловы ўсіх зямель належала памешчыкам і духавенству. Становішча сялян было няясносна цяжкім. Сярод беднаты панавала страшэнная галеча, свайго хлеба ніколі не хапала, прыходзілася харчавацца грыбамі і рознымі сурогатамі.

Палітыка русіфікацыі, распальвання нацыянальнай варожасці ўзмацнена праводзілася царскім урадам і яго спадручнымі, накшталт Курлова, Клінгенберга і інш. Яўрэйскае насельніцтва, сагнанае царскім урадам з усіх гарадоў Расіі ў так званую «чарту аселасці», знаходзілася ў стане выключнай галечы, падвяргалася пагромам і здзекам з боку жандармаў і рознага роду пагромшчыкаў, арганізаваных чорнаю сотняй.

Беларусы, яўрэі, латышы і іншыя нацменшасці неслі падвойнае ярмо — сацыяльнага і нацыянальнага ўціску.

Баючыся росту культурнай і палітычнай актыўнасці рабочых і сялян, царскі ўрад прымаў усе захавы, каб трымаць іх у цемры і невучтве. Дзесяцімі рабочых і сялян ён стараўся не даваць не толькі ся-

рэдняй, але і першапачатковай асветы, усімі мерамі насаджаў рэлігійны дурман, падтрымліваў касцёлы і цэрквы.

Беларускі народ не меў школ на сваёй роднай мове. Настаўнікі, якія прабавалі выкладаць на беларускай мове, падвяргаліся праследванням і знімаліся з работы.

Да Кастрычніцкай рэвалюцыі 70 проц. усяго насельніцтва Беларусі было непісьменным. Непісьменнасць сярод жанчын дасягала 90 проц.

Бязлітасная жорсткая эксплуатацыя несла з сабою голад, масавыя захворванні, выміранне. Халера, чума, воспа, зваротны тыф, калтун падоўгу і часта гасцілі ў курнай, убогай хаце беларуса. Бязрадаснай і цяжкай была доля працоўных пры царызме. Уся дарэвалюцыйная гісторыя беларускага народа—гэта гісторыя палітычнага і нацыянальнага прыгнечання.

Толькі Вялікая Кастрычніцкая Соцыялістычная рэвалюцыя прынесла працоўным Беларусі вызваленне. Аднак беларускаму народу прыйшлося неўзабаве перажыць нямецкую, а потым белапольскую акупацыі. Гэта—самая жудасная старонка ў яго гісторыі. Захапіўшы тэрыторыю Беларусі, белапаліякі па-зверску распаўляліся з насельніцтвам: учынялі яўрэйскія пагромы, сляня секлі, адбіралі ў іх апошнюю карову, апошні кавалак хлеба, а спрабаваўшых супраціўляцца расстрэльвалі на месцы. Значная частка беларускіх вёсак была разграблена і зруйнавана. У адказ на здарскія здзекі акупантаў беларускі народ павёў з імі жорсткую барацьбу. Пад кіраўніцтвам камуністычнай партыі большэвікоў паўсюды арганізаваліся партызанскія атрады.

Выключна ганебную здрадніцкую ролю адыгралі беларускія буржуазныя нацыяналісты. Будучы на службе ў германскага і польскага генеральных штабаў, кіраўнікі так званай «беларускай соцыялістычнай грамады», Бунда, сіністаў і інш. данамагалі Пілсудскаму ўмацавацца на Беларусі, выдавалі контрразведцы рэвалюцыйна настроеных рабочых і сляня.

Яшчэ пры нямецкай акупацыі, у сакавіку 1918 года, беларускія нацыянал-фашысты паслалі кайзеру Вільгельму «ўрадавую» тэлеграму з выражэннем удзячнасці за «вызваленне» ад большэвікоў і просьбаю ўзяць Беларусь пад апеку Германскай імперыі. Гэту чорную справу працягвалі агенты гестапа і польскага генеральнага штаба—нацыянал-фашысты Шаранговіч, Галадзед, Чарвякоў і інш. Гэтыя шпіёны і здраднікі на працягу многіх год вялі падрыўную работу, каб зноў надзець на шыю беларускага народа ярмо польскага і германскага фашызма. Але гэта ім не ўдалося і ніколі не ўдасца. Шайка фашысцкіх бандытаў раздаўлена і сцёрта з твару савецкай зямлі.

У выніку Вялікай Кастрычніцкай Соцыялістычнай Рэвалюцыі беларускі народ, упершыню ў гісторыі свайго існавання, набыў сваю дзяржаўнасць. Першага студзеня 1919 года была створана Беларуска-Савецкая Соцыялістычная Рэспубліка. 5 лютага 1919 года Прэзідыум ВЦВК прыняў пастанову аб прызнанні незалежнасці БССР. У гэтай пастанове Прэзідыум ВЦВК вітаў працоўныя масы Беларусі і заяўляў аб гатоўнасці РСФСР аказаць ім усялякую дапамогу і падтрыманне ў барацьбе супроць эксплуатацыі і ў абароне ад пасягання на іх свабоду і незалежнасць з боку капіталістычных дзяржаў.

З першых-жа дзён самастойнага існавання БССР працоўныя масы Савецкай Беларусі імкнуліся да самага цеснага садружства з расій-

скім пролетарыятам, усямерна ўмацоўвалі і развівалі палітычныя, эканамічныя і культурныя сувязі з брацкай РСФСР.

І Усебеларускі З'езд Совецкай Беларусі адбыўся ў пачатку лютага 1919 года. Выражаючы волю рабочых і сялян Совецкай Беларусі, з'езд у сваёй дэкларацыі заявіў, што толькі цесныя сувязі працоўных усіх савецкіх рэспублік, якія стварыліся на тэрыторыі былой Расійскай імперыі, забяспечыць перамогу рабочых і сялян у іх барацьбе з усім капіталістычным светам. З'езд прызнаў неабходным устанавіць цесныя эканамічныя і палітычныя сувязі са сваім старшым братам—Расійскай Совецкай Рэспублікай і, грунтуючыся на волі мільёнаў працоўных Беларусі, пастанавіў «пачаць перагаворы з Расійскай Совецкай Рэспублікай па ўстанаўленню федэратыўнай сувязі паміж ёю і Совецкай Беларуссю» («Жизнь национальностей» № 5 ад 16 лютага 1919 г.).

З поўным тэкстам дакумента можна азнаёміцца ў бібліятэцы